

ZAKON
O SPREMEMBAH IN DOPOLNITVAH ZAKONA O IZENAČEVANJU MOŽNOSTI INVALIDOV

I. UVOD

1. OCENA STANJA IN RAZLOGI ZA SPREJEM PREDLOGA ZAKONA

V Republiki Sloveniji je približno sedem do devet odstotkov prebivalstva invalidov. To pomeni, da je vsak dvanajsti državljan invalid. Če k tej številki prištejemo še njihove družinske člane, lahko z vso gotovostjo sklepamo, da se vsaj četrtnina državljanov Republike Slovenije neposredno srečuje z invalidnostjo.

Področje izenačevanja možnosti invalidov ureja Zakon o izenačevanju možnosti invalidov (Uradni list RS, št. 94/10, 50/14 in 32/17; v nadaljnjem besedilu: ZIMI), ki je bil sprejet novembra 2010. Namen ZIMI je preprečevati in odpravljati diskriminacijo invalidov, ki temelji na invalidnosti. Invalidi so namreč skupina, ki je tradicionalno izpostavljena diskriminacijskim družbenim praksam. Za učinkovito odpravljanje diskriminacije je zato treba diskriminacijo prepovedati. Cilj zakona pa je za invalide ustvarjati enake možnosti na vseh področjih življenja. S tem se v Republiki Sloveniji še bolj zagotovi uresničevanje temeljnega namena Konvencije o pravicah invalidov (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 10/08): »spodbujati, varovati in invalidom zagotavljati polno in enakopravno uživanje vseh človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter spodbujati spoštovanje njihovega prirojenega dostojanstva« (1. člen Konvencije o pravicah invalidov).

V II. poglavju ZIMI opredeljuje prepovedi različnih oblik diskriminacije za invalide.

Konvencija o pravicah invalidov dostopnost ureja v 9. členu. Konvencija določa, da države pogodbenice invalidom omogočijo neodvisno življenje in polno sodelovanje na vseh področjih življenja, sprejmejo ustrezne ukrepe, s katerimi invalidom zagotovijo, da imajo kot drugi dostop do fizičnega okolja, prevoza, informacij in komunikacij, vključno z informacijskimi in komunikacijskimi tehnologijami in sistemi, ter do drugih objektov, naprav in storitev, ki so namenjene javnosti ali se zanjo opravljajo v mestu in na podeželju. Ti ukrepi, ki zajemajo prepoznavanje in odpravljanje ovir pri dostopnosti, se med drugim nanašajo na stavbe, ceste, prevozna sredstva ter druge notranje in zunanje prilagoditve ter opremo, tudi v šolah, stanovanjskih zgradbah, zdravstvenih ustanovah in na delovnih mestih. Konvencija o pravicah invalidov tudi določa, da države pogodbenice sprejemajo ustrezne ukrepe, s katerimi razvijajo, širijo in spremljajo uveljavljanje minimalnih standardov in smernic za dostopnost objektov, naprav in storitev, ki so namenjene javnosti ali se zanjo opravljajo.

ZIMI v 9. členu določa, da je prepovedana diskriminacija zaradi invalidnosti pri dostopnosti do uporabe objektov v javni rabi. V drugem odstavku je določeno, da se prilagoditve objektov v javni rabi opravijo z gradbenimi in tehničnimi napravami, zvočnimi in svetlobnimi indikatorji, pisnimi informacijami in drugimi ustreznimi tehničnimi prilagoditvami. Tretji odstavek določa, da je objekte v javni rabi, ki se gradijo in objekte v javni rabi, ki se rekonstruirajo, treba primerno prilagoditi med samo gradnjo ali rekonstrukcijo objekta.

ZIMI v drugem odstavku 38. člena določa, da se primerno prilagoditev obstoječih objektov v javni rabi zagotovi s tem, da se odpravijo grajene in komunikacijske ovire iz 9. člena ZIMI, ki jih mora investitor odpraviti ob prvi rekonstrukciji objekta po uveljavitvi ZIMI, vendar najkasneje 15 let po uveljavitvi ZIMI. Rok za uresničitev obvezne primerne prilagoditve obstoječih objektov v javni rabi je torej 11. december 2025.

Gradbeni zakon (Uradni list RS, št. 199/21 in 105/22 – ZNŠPP, v nadaljnjem besedilu: GZ-1) v 3. členu določa definicijo objekta v javni rabi in sicer:

»objekt v javni rabi je objekt ali del objekta, katerega raba je pod enakimi pogoji namenjena vsem, in sicer so to naslednji objekti v skladu s predpisom, ki ureja klasifikacijo vrst objektov CC-SI: nestanovanjska stavba, kot so gostinska stavba (skupina 121 po CC-SI), poslovna in upravna stavba (skupina 122 po CC-SI), trgovska stavba in stavba za storitvene dejavnosti (skupina 123 po CC-SI), stavba za promet in stavba za izvajanje komunikacij (skupina 124 po CC-SI), stavba splošnega družbenega pomena (skupina 126 CC-SI), obredna stavba (razred 1272 po CC-SI) in druga nestanovanjska stavba, če je namenjena javni rabi (skupina 113 po CC-SI) in javna površina, kot so javna cesta, ulica, trg, tržnica, igrišče, parkirišče, pokopališče, park, zelenica, rekreacijska površina.«

GZ-1 v 25. členu določa bistvene in druge zahteve, ki jih morajo izpolnjevati objekti, med katerimi je tudi zahteva po univerzalni graditvi in uporabi objektov, ki je samostojno obravnavana v 32. členu GZ-1 - Univerzalna graditev in uporaba objektov. Ta vključuje graditev in uporabo objektov, dostopnih vsem ljudem, in graditev prilagodljivih objektov. Graditev in uporaba objektov, dostopnih vsem ljudem, ne glede na njihovo morebitno trajno ali začasno oviranost pomeni takšno projektiranje, gradnjo in uporabo objektov, ki omogoča neoviran dostop in njihovo uporabo. V tretjem odstavku 32. člena je določeno, da morajo ljudem s posameznimi funkcionalnimi oviranostmi dostopi, prehodi, povezovalne poti, vrata in vertikalne povezave (stopnice, klančine, osebna dvigala in druge mehanske dvizne naprave) omogočati samostojno uporabo, opremljeni morajo biti s potrebno signalizacijo in opremo za nemoteno gibanje, komunikacijo in orientacijo. Na tak način morajo biti projektirani, grajeni in se uporabljati objekti v javni rabi ali deli objektov, ki so v javni rabi, kar je določeno v petem odstavku tega člena. GZ-1 s tako ureditvijo natančno določa pogoje, kako morajo biti objekti, ki se na novo gradijo, prizidujejo ali rekonstruirajo, grajeni, da zagotavljajo nemoteno uporabo za vse, torej tudi za invalide.

Univerzalna graditev, določena z GZ-1, določa torej obvezen način gradnje pri novih objektih in rekonstrukcijah (te se izvajajo na podlagi gradbenega dovoljenja). Prilagoditve obstoječih objektov izhajajo kot obveznost iz ZIMI. Med obema zakonoma pa ni povezave, ki bi določila, da pomeni prilagoditev obstoječih objektov po ZIMI, način gradnje, kot ga GZ-1 določa za univerzalno graditev novih objektov oziroma objektov, ki se rekonstruirajo. Tudi Konvencija o pravicah invalidov ne določa tehničnih specifikacij prilagoditev, pač pa ostaja na načelni ravni. V našem pravnem sistemu je uzakonjena uporaba standarda SIST ISO 21542, kar Slovenijo uvršča med najbolj regulirane države pri projektiranju in izvedbi objektov glede univerzalne dostopnosti. Druge države to področje urejajo na druge načine in v bistveno manjšem obsegu tehničnih norm, ki se uporabljajo pri samem objektu. Standard SIST ISO 21542 ni bil izdelan z namenom postavljanja zahtev po prilagajanju obstoječih objektov, pač pa izključno za novogradnje in v določenih delih za rekonstrukcije. Torej je uporaba tega standarda za potrebe prilagajanja obstoječih objektov neizvedljiva in nerealna, ker večinoma ne bo možno obstoječega objekta tehnično prilagoditi zahtevam standarda v celotnem obsegu. Navedeno bi pomenilo, da objekt ni prilagojen in bi bil podvržen sankcijam Gradbene inšpekcije. Kot primer ponazoritve: zahteva v standardu je širina hodnika 120 cm, hodnik v obstoječem objektu pa meri 100 cm. Nemogoče je pričakovati, da bo lastnik podiral stene, zato, da bo zadovoljil širino hodnika (če je ta stena nosilna, je v vsakem primeru ne sme podreti). Zato se s predlogom zakona tudi določa, da je potrebno sprejeti podzakonski akt, ki bo določal minimalne standarde za dostopnost že obstoječih objektov (torej ne objektov, ki se gradijo oziroma, ki se rekonstruirajo) v javni rabi za invalide. Podzakonski akt sprejme minister, ki je pristojen za področje graditve objektov.

Pristojnost gradbene inšpekcije je urejena v 10. členu GZ-1 na način, da inšpekcijski nadzor nad izvajanjem določb GZ-1, ki se nanašajo na gradnjo, za katero je predpisano gradbeno dovoljenje, izvajajo gradbeni inšpektorji. Pristojnost je po GZ-1 omejena na gradnjo, za katero je predpisano gradbeno dovoljenje. Gradnja je definirana kot izvedba gradbenih in drugih del, povezanih z gradnjo, ki obsega novogradnjo, rekonstrukcijo, manjšo rekonstrukcijo, vzdrževanje objekta, vzdrževalna dela v javno korist, odstranitev in spremembo namembnosti. Gradbeni inšpektor lahko ukrepe izreka le na podlagi GZ-1 v povezavi s tretjim odstavkom 9. člena ZIMI, ki določa, da je treba objekte v javni rabi, ki se gradijo, in objekte v javni rabi, ki se rekonstruirajo primerno prilagoditi med samo gradnjo oziroma rekonstrukcijo objekta.

GZ-1 torej ne določa pristojnost gradbene inšpekcije za nadzor dostopnosti že obstoječih objektov v javni rabi, ki se ne rekonstruirajo. Zato novi 36.a člen ZIMI v četrtem odstavku določa pravno podlago gradbeni inšpekciji, da bo lahko opravljala nadzor nad dostopnostjo že obstoječih objektov v javni rabi, tudi, če se le ti ne bodo rekonstruirali in sicer po preteku 15 letnega roka iz 38. člena ZIMI.

Iz zgoraj navedenih vzrokov je potrebno ZIMI spremeniti in dopolniti.

2. CILJI, NAČELA IN POGLAVITNE REŠITVE PREDLOGA ZAKONA

2.1 Cilji

Cilj predloga zakona je, da se zagotovi prilagoditve že obstoječih objektov v javni rabi, ki se opravijo z gradbenimi in tehničnimi napravami, zvočnimi in svetlobnimi indikatorji, pisnimi informacijami in drugimi ustreznimi tehničnimi prilagoditvami, s tem, da morajo biti obstoječi objekti v javni rabi in objekti v javni rabi za rekonstrukcijo katerih se ne potrebuje gradbeno dovoljenje, za invalide prilagojeni vsaj na način, da so invalidom dostopne vse storitve, ki se izvajajo v objektu v javni rabi in so na voljo javnosti in do teh storitev invalidi dostopajo znotraj objekta, upoštevajoč četrti odstavek 8. člena ZIMI.

Cilj zakona je tudi določiti pravno podlago gradbeni inšpekciji, da bo lahko opravljala nadzor nad dostopnostjo že obstoječih objektov v javni rabi, tudi, če se le ti ne bodo rekonstruirali in sicer po preteku 15 letnega roka iz 38. člena ZIMI.

2.2 Načela

Predlog zakona temelji na načelih:

- spoštovanje prirojenega dostojanstva invalidov, osebne samostojnosti, ki vključuje svobodo izbire in neodvisnost posameznikov;
- omogočiti dostopnost že obstoječih objektov za invalide;
- zagotoviti zakonito pravno podlago za pristojnost gradbene inšpekcije in določitev prekrškov zaradi kršitev določb ZIMI zaradi nedostopnosti že obstoječih objektov v javni rabi za invalide.

2.3 Poglavitne rešitve

- a) Predstavitev predlaganih rešitev:

S 1. členom predloga zakona se v 9. členu ZIMI dopolni drugi odstavek. Določba nalaga, da se prilagoditve objektov v javni rabi opravijo z gradbenimi in tehničnimi napravami, zvočnimi in svetlobnimi indikatorji, pisnimi informacijami in drugimi ustreznimi tehničnimi prilagoditvami, s tem, da morajo biti obstoječi objekti v javni rabi in objekti v javni rabi, za rekonstrukcijo katerih se ne potrebuje gradbeno dovoljenje, za invalide prilagojeni vsaj na način, da so invalidom dostopne vse storitve, ki se izvajajo v objektu v javni rabi in so na voljo javnosti in do teh storitev invalidi dostopajo znotraj objekta, upoštevajoč četrti odstavek 8. člena ZIMI.

To bi v praksi pomenilo, da mora biti objekt v javni rabi, ki je npr. namenjen kulturni dejavnosti, za invalide dostopen v smislu dostopa do vseh kulturnih prireditev, prav tako pa tudi do restavracije, kjer se nudijo gostinske storitve, če so le-te v sklopu objekta. Prav tako se morajo vse storitve, ki se ponujajo znotraj objekta v javni rabi dostopne invalidu v prostorih tega objekta, ne zunaj njega. Pri tem pa je potrebno upoštevati določbo četrtega odstavka 8. člena ZIMI, ki določa, da je ukrepe za odpravljanje ovir pri dostopnosti blaga in storitev, ki so na voljo javnosti, treba zagotoviti, razen če javnim in zasebnim subjektom, ki ponujajo blago in storitve, ki so na voljo javnosti, ne nalagajo nesorazmernega bremena. Pri presoji, ali ukrep pomeni nesorazmerno breme, se upošteva zlasti velikost in viri javnega ali zasebnega subjekta, njegova narava, ocenjeni stroški, mogoče koristi do boljšega dostopa za invalide ter zgodovinske, kulturne, umetniške in arhitekturne vrednosti premičnin oziroma nepremičnin.

Drugi odstavek 1. člena predloga zakona, to je novi četrti odstavek dosedanjega 9. člena ZIMI določa, da je potrebno sprejeti podzakonski akt, ki bo določal minimalne standarde za dostopnost že obstoječih objektov (torej ne objektov, ki se gradijo oziroma, ki se rekonstruirajo) v javni rabi za

invalide. Podzakonski akt sprejme minister, ki je pristojen za področje graditve objektov. Tudi določitev standardov za objekte v javni rabi, ki se gradijo ali, ki se rekonstruirajo je v pristojnost ministra, ki je pristojen za področje graditve objektov, zato je taka rešitev edino smiselna.

GZ-1 ne določa pristojnost gradbene inšpekcije za nadzor dostopnosti že obstoječih objektov v javni rabi, ki se ne rekonstruirajo. Zato 2. člen predloga zakona, to je novi 36.a člen ZIMI v četrtem odstavku določa pravno podlago gradbeni inšpekciji, da bo lahko opravljala nadzor nad dostopnostjo že obstoječih objektov v javni rabi, tudi, če se le ti ne bodo rekonstruirali, in sicer po preteku 15 letnega roka iz 38. člena ZIMI.

Člen kot prekršek določa ne prilagoditev že obstoječega objekta v javni rabi, ki po 12. decembru 2025, ne bo prilagojen z gradbenimi in tehničnimi napravami, zvočnimi in svetlobnimi indikatorji, pisnimi informacijami in drugimi ustreznimi tehničnimi prilagoditvami, v skladu z drugim odstavkom 9. člena ZIMI, ter z novim četrtem odstavkom 9. člena ZIMI. To pomeni, da morajo obstoječi objekti v javni rabi biti za invalide prilagojeni vsaj na način, da so invalidom dostopne vse storitve, ki se izvajajo v objektu v javni rabi in so na voljo javnosti in do teh storitev invalidi lahko dostopajo znotraj objekta.

Zavezanec za plačilo globe je lastnik ali upravljavec objekta ali dela objekta v javni rabi, ki ni prilagodil objekta (prvi odstavek novega 36.a člena). Prav tako je za prekršek odgovorna tudi odgovorna oseba lastnika ali upravljavca objekta ali dela objekta v javni rabi (drugi odstavek 36.a člena).

Globa za pravno osebo je določena v razponu od 2.500 do 40.000 evrov, za odgovorno osebo pa od 250 do 2.500 evrov. Višina globe je usklajena z globami za druge prekrške po ZIMI.

Skladno s tretjim odstavkom novega 36.a člena ZIMI inšpektor za prekršek iz prvega in drugega odstavka inšpekcijskemu zavezancu pred izrekom globe določi rok, v katerem mora inšpekcijski zavezanec prilagoditi objekt v javni rabi invalidom. Če inšpekcijski zavezanec v s strani inšpektorja določenem roku objekta v javni rabi ne prilagodi, se mu izreče globa.

Peti odstavek novega 36.a člena pa določa, da v primeru, ko inšpekcijski nadzor opravljajo inšpektorji, ki sodijo na delovno področje drugih ministrstev, so le ti dolžni gradbeno inšpekcijo nemudoma obvestiti o zaznanih kršitvah dostopnosti objektov za invalide.

b) Način reševanja:

Predlog sprememb zakona spreminja in dopolnjuje 9. člen ZIMI ter dodaja nov člen, ki daje podlago za pristojnost gradbene inšpekcije za nadzor dostopnosti že obstoječih objektov v javni rabi, ki se ne rekonstruirajo.

c) Normativna usklajenost predloga zakona:

Predlog zakona je usklajen z veljavnim pravnim redom ter s splošnimi veljavnimi načeli.

č) Usklajenost predloga zakona:

Predlog zakona je usklajen s civilno družbo in ciljnim skupinami, na katere se nanaša.

3. OCENA FINANČNIH POSLEDIC PREDLOGA ZAKONA ZA DRŽAVNI PRORAČUN IN DRUGA JAVNA FINANČNA SREDSTVA

Predlog zakona bo imel finančne posledice na državno in javno upravo.

4. NAVEDBA, DA SO SREDSTVA ZA IZVAJANJE ZAKONA V DRŽAVNEM PRORAČUNU ZAGOTOVLJENA, ČE PREDLOG ZAKONA PREDVIDEVA PORABO PRORAČUNSKIH SREDSTEV V OBDOBJU, ZA KATERO JE BIL DRŽAVNI PRORAČUN ŽE SPREJET

Sredstva za prilagoditev že obstoječih objektov v javni rabi bodo morali zagotoviti posamezni državni in javni organi v svojih proračunih.

5. PRIKAZ UREDITVE V DRUGIH PRAVNIH SISTEMIH IN PRILAGOJENOSTI PREDLAGANE UREDITVE PRAVU EVROPSKE UNIJE

Danska

Dostopnost javnih stavb za invalide je na Danskem urejena z Dansko gradbeno uredbo, ki določa zahteve glede dostopnosti na podlagi predvidenih uporabnikov stavbe. Uredba določa, da morajo imeti uporabniki stavbe možnost samostojnega dostopa do stavbe, vstopa vanjo ter uporabe njenih funkcij, skupnih prostorov in parkirnih mest. Zahteve med drugim vključujejo dostop brez stopnic do skupnih prostorov in funkcij stavb, minimalne standarde za dostopne sanitarije ter parkirna mesta za invalide.

Danska gradbena uredba določa minimalne zahteve glede dostopnosti, ki temeljijo na ocenjenih najbolj relevantnih minimalnih standardih v gradbeništvu. Namen je zagotoviti samostojno uporabo stavbe, njenih funkcij ter pripadajočih skupnih prostorov in parkirnih mest. Lastnik stavbe lahko določi strožje zahteve glede dostopnosti, kot jih predpisuje uredba.

Danski Gradbeni zakon in gradbena uredba se uporabljata za novogradnje, obsežne prenove obstoječih stavb, pomembne spremembe namembnosti obstoječih stavb in rušitve. Po določbah Gradbenega zakona mora stavba izpolnjevati zahteve gradbene uredbe, ki so veljale v času vložitve vloge za gradbeno dovoljenje.

Portugalska

Objekti v javni rabi so na Portugalskem opredeljeni v Temeljnem zakonu o preprečevanju, rehabilitaciji, ponovni vključitvi in sodelovanju invalidov (Zakon št. 38/2004 z dne 18. avgusta) in Uredbi-zakonu št. 163/2006 z dne 8. avgusta.

Člen 3(d) Temeljnega zakona o preprečevanju, rehabilitaciji, ponovni vključitvi in sodelovanju invalidov določa "spodbujanje družbe za vse z odpravo ovir in sprejemanjem ukrepov, namenjenih polnemu sodelovanju invalidov". Leta 2006 je bil sprejet zakon, ki določa pogoje dostopnosti, ki jih je treba upoštevati pri načrtovanju in gradnji javnih prostorov, javnih objektov ter javnih in stanovanjskih stavb. Ta zakon vključuje tehnične standarde, ki jih morajo izpolnjevati stavbe, oprema in infrastruktura, na katero se nanaša.

Uredba-zakon št. 163/2006 z dne 8. avgusta, vključno s kasnejšimi spremembami, določa, da je treba objekte, stavbe, ustanove, opremo in vse vključujoče prostore prilagoditi v 10 letih od začetka veljavnosti zakona (8. februar 2007), da se zagotovi skladnost s tehničnimi standardi.

Izjeme pri izpolnjevanju tehničnih standardov glede dostopnosti so dovoljene, kadar so potrebna dela nesorazmerno zahtevna ali terjajo nesorazmerno breme, izvedba ni mogoča ali če bi poseg bistveno vplival na kulturno oziroma zgodovinsko dediščino.

Nacionalna zakonodaja predvideva civilno in disciplinsko odgovornost, upravni prekrški pa se kaznujejo z globo od 250 do 3.740,98 evra v primeru fizičnih oseb in od 500 do 44.891,81 evra v primeru pravnih oseb. V primeru malomarnosti so najvišji zneski globe določeni na 1.870,49 evra za fizične osebe in 22.445,91 evra za pravne osebe.

Poleg tega se lahko v primeru posebej resnih kršitev izrečejo tudi dodatne sankcije, in sicer izguba pravice do subvencij, ki jih dodeljujejo javne organizacije ali javne službe; prepoved opravljanja dejavnosti, ki zahteva javno dovoljenje, pooblastilo ali soglasje javnega organa; zaprtje obrata, katerega delovanje je pogojeno z dovoljenjem ali licenco upravnega organa in začasna ukinitve dovoljenj, licenc ali pooblastil.

Estonija

V Estoniji je dostopnost objektov v javni rabi za invalide urejena z Uredbo št. 28 z dne 29. 5. 2018, ministra za gospodarske zadeve in komunikacije o "Zahtevah za stavbe, ki izhajajo iz posebnih potreb invalidov". Uredba temelji na Zakonu o graditvi in se uporablja za stavbe in strukture, v katerih se zagotavljajo storitve javnosti; javne ceste znotraj naselij in javno dostopne zasebne ceste; ter stavbe ali dele stavb, ki morajo v skladu z urbanističnimi ali projektnimi zahtevami izpolnjevati standarde dostopnosti za invalide. Uredba sicer izrecno ne opredeljuje "javnih stavb" kot ločene kategorije, vendar velja za stavbe in strukture, v katerih se zagotavljajo storitve javnosti (npr. vladni uradi, poslovni prostori, kulturni in izobraževalni objekti itd.). Obstoječa uredba uporablja izraz "stavba, v kateri se zagotavljajo storitve javnosti", ki je nedoločen pravni pojem in v uredbi nima natančne

opredelitve. Pripravljen je nov osnutek uredbe, ki bo opredelil stavbe, za katere veljajo zahteve glede dostopnosti, na podlagi njihovega namena uporabe. Ta namen je zabeležen v Gradbenem registru, kar omogoča enostavno določitev, katere stavbe morajo izpolnjevati zahteve glede dostopnosti.

Uredba določa posebne zahteve glede dostopnosti za stavbe in infrastrukturo, vključno z zagotavljanjem mobilnosti (npr. klančine, stopnice, dvigala, širina vrat); dostopom do vhodov, notranjih poti in območij za zagotavljanje storitev; ter potrebne prilagoditve v javnih sanitarijah, pralnih prostorih in nastanitvah. Uredba določa minimalne zahteve glede dostopnosti, občine lahko v prostorskih dokumentih ali projektnih pogojih določijo strožje zahteve.

V Estoniji zahteve glede dostopnosti veljajo za nove gradnje, rekonstrukcije in v določenih primerih za obstoječe stavbe, vendar se njihov obseg in obveznosti razlikujejo. Novogradnje morajo v celoti izpolnjevati zahteve, kar vključuje klančine, vhode, širine vrat, notranje poti, dvigala, javna stranišča in druge ključne elemente. V primeru rekonstrukcije stavbe je treba dostopnost izboljšati v največjem mogočem obsegu glede na obseg del. Za obstoječe stavbe, ki niso predmet rekonstrukcije uredba ne nalaga splošne obveznosti prilagoditve obstoječih stavb za dostopnost, če rekonstrukcija ni izvedena. V primeru spremembe namembnosti stavbe je treba zagotoviti skladnost z zahtevami.

Skladnost z zahtevami nadzorujejo občine v postopku izdaje gradbenega in uporabnega dovoljenja, regulatorni nadzor pa izvaja Urad za varstvo potrošnikov in tehnični nadzor. Zakon o graditvi nadzornim organom omogoča izdajo odredb o odpravi neskladnosti in izrekanje izvršilnih glob, če zahteve glede dostopnosti niso izpolnjene. Če je bilo izdano uporabno dovoljenje, vendar se kasneje ugotovi neskladnost stavbe, lahko Urad za varstvo potrošnikov in tehnični nadzor kadar koli izvaja nadzor in od lastnika zahteva odpravo pomanjkljivosti. Po potrebi lahko posreduje tudi lokalna oblast. Sankcije lahko vključujejo zavrnitev izdaje uporabnega dovoljenja, odredbe o odpravi neskladnosti, izvršilne globe ali pravne postopke na podlagi zakonodaje o enakem obravnavanju. V praksi je uveljavljanje pogosto povezano z odločitvami nadzornega organa in možnostmi za odpravo pomanjkljivosti pred izrekom glob.

Romunija

V skladu z določbami Zakona št. 448/2006 o varstvu in spodbujanju pravic invalidov, dostopnost pomeni niz ukrepov in del za prilagoditev fizičnega okolja ter informacijskega in komunikacijskega okolja potrebam invalidov, kar je ključen dejavnik pri uresničevanju pravic in izpolnjevanju obveznosti invalidov v družbi. Poti in sredstva dostopa so opredeljeni kot elementi, s katerimi se zagotavlja dostop v javne stavbe ter možnost gibanja invalidov znotraj stavbe. Stavba javnega interesa in javne koristi je opredeljena kot stavba s skupno uporabno površino, večjo od 250 m², ki jo pogosto obiskuje javnost, ki jo zasedajo organi javne uprave in v kateri se izvajajo dejavnosti nacionalnega, okrožnega ali lokalnega javnega interesa ali v kateri se izvajajo komercialne, družbenokulturne, izobraževalne, zdravstvene, športne, finančno-bančne, nastanitvene in gostinske dejavnosti ter storitve in podobno. Opredelitev je navedena tudi v Zakonu št. 448/2006, in sicer so javne stavbe, ki pripadajo javnim in zasebnim institucijam, ki ponujajo različne vrste storitev prebivalstvu. 62. člen Zakona št. 448/2006 vključuje določbe glede dostopnosti, npr.: javne stavbe, dostopne poti, stanovanjske stavbe, zgrajene z javnimi sredstvi, javni prevoz in njihova postajališča, taksiji, potniški železniški vagoni in peroni glavnih postaj, parkirna mesta, javne ulice in ceste, javni telefoni ter informacijsko in komunikacijsko okolje se prilagodijo v skladu s pravnimi določbami na tem področju, da se invalidom omogoči neoviran dostop.

Javni organi, institucije in pravne osebe zasebnega in javnega prava morajo glede na namen, namembnost in infrastrukturo namestiti specifične prilagoditve za vsako vrsto invalidnosti, in sicer za javne stavbe: klančine in/ali, kjer je ustrezno, elektronski ali avtomatizirani dostopni sistemi, dvigala ali dvizne ploščadi, zvočni in vizualni vodilni ter informacijski sistemi v lahko razumljivem jeziku, taktilni zemljevidi, vsaj eno prilagojeno stranišče;

Zgodovinske in arhitekturne stavbe se prilagodijo ob upoštevanju njihovih arhitekturnih značilnosti, skladno z veljavno zakonodajo.

Lokalne oblasti morajo v komisije za prevzem gradbenih del ali prilagoditev vključiti predstavnike nevladnih organizacij invalidov.

Neupoštevanje zakonskih določb glede dostopnosti stavb predstavlja prekršek in se kaznuje z globo. Prekršek ugotavljajo in globo izrekajo socialni inšpektorji. Zbrana sredstva se nakažejo v državni proračun.

6. PRESOJA POSLEDIC, KI JIH BO IMEL SPREJEM ZAKONA

6.1 Presoja administrativnih posledic

a) v postopkih oziroma poslovanju javne uprave ali pravosodnih organov:

Predlog zakona ne bo imel administrativnih posledic.

b) pri obveznostih strank do javne uprave ali pravosodnih organov:

Predlog zakona ne bo imel administrativnih posledic.

6.2 Presoja posledic za okolje, vključno s prostorskimi in varstvenimi vidiki, in sicer za:

Predlog zakona ne bo imel posledic na okolje.

6.3 Presoja posledic za gospodarstvo, in sicer za:

Predlog zakona ne bo imel posledic za gospodarstvo.

6.4 Presoja posledic za socialno področje, in sicer za:

Predlog zakona ne bo imel posledic za socialno področje.

6.5 Presoja posledic za dokumente razvojnega načrtovanja, in sicer za:

Predlog zakona ne bo imel posledic za dokumente razvojnega načrtovanja.

6.6 Presoja posledic za druga področja

Predlog zakona ne bo imel posledic zadruga področja.

6.7 Izvajanje sprejetega predpisa:

a) Predstavitev sprejetega zakona:

Predlog zakona bo predstavljen strokovni in širši javnosti.

b) Spremljanje izvajanja sprejetega predpisa: /

6.8 Druge pomembne okoliščine v zvezi z vprašanji, ki jih ureja predlog zakona

/

7. PRIKAZ SODELOVANJA JAVNOSTI PRI PRIPRAVI PREDLOGA ZAKONA:

Predlog zakona je bil objavljen na e-demokraciji dne ____ . Javna obravnava je trajala ____

8. PODATEK O ZUNANJEM STROKOVNJAKU OZIROMA PRAVNI OSEBI, KI JE SODELOVALA PRI PRIPRAVI PREDLOGA ZAKONA IN ZNESKU PLAČILA ZA TA NAMEN:

Pri pripravi predloga zakona niso sodelovali zunanji strokovnjaki.

9. NAVEDBA, KATERI PREDSTAVNIKI PREDLAGATELJA BODO SODELOVALI PRI DELU DRŽAVNEGA ZBORA IN DELOVNIH TELES

Pri delu Državnega zbora Republike Slovenije bodo sodelovali:

- Luka Mesec, minister za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti,
- Igor Feketija, državni sekretar na Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti,
- Mag. Andrejka Znoj, generalna direktorica Direktorata za invalide na Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti,
- Simona Kamšek, vodja Sektorja za izenačevanje možnosti invalidov na Direktoratu za invalide na Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.
- Tanja Dular, sekretarka v Sektorju za izenačevanje možnosti invalidov na Direktoratu za invalide na Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
- Mag. Metka Voler, sekretarka v Sektorju za izenačevanje možnosti invalidov na Direktoratu za invalide na Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.

II. BESEDILO ČLENOV

1. člen

V Zakonu o izenačevanju možnosti invalidov (Uradni list RS, št. 94/10, 50/14, 32/17 in 95/24) se v 9. členu spremeni drugi odstavek tako, da se glasi:

»(2) Prilagoditve objektov v javni rabi se opravijo z gradbenimi in tehničnimi napravami, zvočnimi in svetlobnimi indikatorji, pisnimi informacijami in drugimi ustreznimi tehničnimi prilagoditvami, s tem, da morajo biti obstoječi objekti v javni rabi in objekti v javni rabi za rekonstrukcijo katerih se ne potrebuje gradbeno dovoljenje, za invalide prilagojeni vsaj na način, da so invalidom dostopne vse storitve, ki se izvajajo v objektu v javni rabi in so na voljo javnosti in do teh storitev invalidi dostopajo znotraj objekta, upoštevajoč četrti odstavek prejšnjega člena tega zakona.«.

Za tretjim odstavkom se doda nov četrti odstavek, ki se glasi:

»(4) Minister, pristojen za predpise s področja gradnje, sprejme podzakonski akt o minimalnih standardih dostopnosti obstoječih objektov v javni rabi za invalide, skladno z drugim odstavkom tega člena.«.

2. člen

Za 36. členom se doda nov 36.a člen, ki se glasi:

»36.a člen
(prekrški zaradi kršitev prilagoditev objektov v javni rabi)

(1) Z globo od 2.500 do 40.000 eurov se kaznuje za prekršek lastnik oziroma upravljavec objekta ali dela objekta, ki se po gradbenem zakonu šteje kot objekt v javni rabi:

- ki do 11. decembra 2025, v skladu z drugim in četrtem odstavkom 9. člena tega zakona, ni prilagodil objekta v javni rabi, ki ni novogradnja in ki ni rekonstrukcija, za katero je predpisano gradbeno dovoljenje.

(2) Z globo od 250 do 2.500 eurov se kaznuje za prekršek iz prejšnjega odstavka tudi odgovorna oseba lastnika oziroma upravjavca objekta ali dela objekta v javni rabi.

(3) Inšpektor lahko za prekršek iz prvega in drugega odstavka tega člena pred izrekom globe inšpekcijskemu zavezancu določi rok, v katerem mora inšpekcijski zavezanec prilagoditi objekt v javni rabi invalidom, v skladu z drugim odstavkom 9. člena tega zakona. Če inšpekcijski zavezanec v določenem roku objekta v javni rabi ne prilagodi, se mu izreče globa skladno s prvim in drugim odstavkom tega člena.

(4) O prekršku iz tega člena v skladu s svojimi pristojnostmi odloča gradbena inšpekcija.

(5) V primeru izvajanja inšpekcijskega nadzora inšpektorjev, ki sodijo na delovno področje drugih ministrstev (v nadaljnjem besedilu: drugi inšpektor), so le-ti dolžni o zaznanih kršitvah dostopnosti objektov v javni rabi za invalide iz 9. člena tega zakona, nemudoma obvestiti gradbeno inšpekcijo.«.

KONČNA DOLOČBA

3. člen (začetek veljavnosti)

Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

III. OBRAZLOŽITEV

K 1. členu:

Zakon o izenačevanju možnosti invalidov (v nadaljnjem besedilu: ZIMI) v 9. členu določa, da je prepovedana diskriminacija zaradi invalidnosti pri dostopnosti do uporabe objektov v javni rabi. V drugem odstavku je določeno, da se prilagoditve objektov v javni rabi opravijo z gradbenimi in tehničnimi napravami, zvočnimi in svetlobnimi indikatorji, pisnimi informacijami in drugimi ustreznimi tehničnimi prilagoditvami. Tretji odstavek določa, da je objekte v javni rabi, ki se gradijo, in objekte v javni rabi, ki se rekonstruirajo, treba primerno prilagoditi med samo gradnjo ali rekonstrukcijo objekta.

ZIMI v drugem odstavku 38. člena določa, da se primerno prilagoditev obstoječih objektov v javni rabi zagotovi s tem, da se odpravijo grajene in komunikacijske ovire iz 9. člena ZIMI, ki jih mora investitor odpraviti ob prvi rekonstrukciji objekta po uveljavitvi ZIMI, vendar najkasneje 15 let po uveljavitvi ZIMI. Rok za uresničitev obvezne primerne prilagoditve obstoječih objektov v javni rabi je torej 11. december 2025.

Gradbeni zakon (Uradni list RS, št. 199/21 in 105/22 – ZNŠPP, v nadaljnjem besedilu: GZ-1) v 3. členu določa definicijo objekta v javni rabi, in sicer:

»objekt v javni rabi je objekt ali del objekta, katerega raba je pod enakimi pogoji namenjena vsem, in sicer so to naslednji objekti v skladu s predpisom, ki ureja klasifikacijo vrst objektov CC-SI: nestanovanjska stavba, kot so gostinska stavba (skupina 121 po CC-SI), poslovna in upravna stavba (skupina 122 po CC-SI), trgovska stavba in stavba za storitvene dejavnosti (skupina 123 po CC-SI), stavba za promet in stavba za izvajanje komunikacij (skupina 124 po CC-SI), stavba splošnega družbenega pomena (skupina 126 CC-SI), obredna stavba (razred 1272 po CC-SI) in druga nestanovanjska stavba, če je namenjena javni rabi (skupina 113 po CC-SI) in javna površina, kot so javna cesta, ulica, trg, tržnica, igrišče, parkirišče, pokopališče, park, zelenica, rekreacijska površina.«

GZ-1 v 25. členu določa bistvene in druge zahteve, ki jih morajo izpolnjevati objekti, med katerimi je tudi zahteva po univerzalni graditvi in uporabi objektov, ki je samostojno obravnavana v 32. členu GZ-1 - Univerzalna graditev in uporaba objektov. Ta vključuje graditev in uporabo objektov, dostopnih vsem ljudem, in graditev prilagodljivih objektov. Graditev in uporaba objektov, dostopnih vsem ljudem, ne glede na njihovo morebitno trajno ali začasno oviranost pomeni takšno projektiranje, gradnjo in uporabo objektov, ki omogoča neoviran dostop in njihovo uporabo. V tretjem odstavku 32. člena je določeno, da morajo ljudem s posameznimi funkcionalnimi oviranostmi dostopi, prehodi, povezovalne poti, vrata in vertikalne povezave (stopnice, klančine, osebna dvigala in druge mehanske dvizne naprave) omogočati samostojno uporabo, opremljeni morajo biti s potrebno signalizacijo in opremo za nemoteno gibanje, komunikacijo in orientacijo. Na tak način morajo biti projektirani, grajeni in se uporabljati objekti v javni rabi ali deli objektov, ki so v javni rabi, kar je določeno v petem odstavku tega člena. GZ-1 s tako ureditvijo natančno določa pogoje, kako morajo biti objekti, ki se na novo gradijo, prizidujejo ali rekonstruirajo, grajeni, da zagotavljajo nemoteno uporabo za vse, torej tudi za invalide.

Univerzalna graditev, določena z GZ-1, opredeljuje obvezen način gradnje pri novih objektih in rekonstrukcijah (te se izvajajo na podlagi gradbenega dovoljenja). Prilagoditve obstoječih objektov izhajajo kot obveznost iz ZIMI. Med obema zakonoma pa ni povezave, ki bi določila, da pomeni prilagoditev obstoječih objektov po ZIMI, način gradnje, kot ga GZ-1 določa za univerzalno graditev novih objektov oziroma objektov, ki se rekonstruirajo. Tudi Konvencija o pravicah invalidov ne določa tehničnih specifikacij prilagoditev, pač pa ostaja na načelni ravni. V našem pravnem sistemu je uzakonjena uporaba standarda SIST ISO 21542, kar Slovenijo uvršča med najbolj regulirane države pri projektiranju in izvedbi objektov glede univerzalne dostopnosti. Druge države to področje urejajo na druge načine in v bistveno manjšem obsegu tehničnih norm, ki se uporabljajo pri samem objektu. Standard SIST ISO 21542 ni bil izdelan z namenom postavljanja zahtev po prilagajanju obstoječih objektov, pač pa izključno za novogradnje in v določenih delih za rekonstrukcije. Torej je uporaba tega standarda za potrebe prilagajanja obstoječih objektov neizvedljiva in nerealna, ker večinoma ne bo možno obstoječega objekta tehnično prilagoditi zahtevam standarda v celotnem obsegu.

Navedeno bi pomenilo, da objekt ni prilagojen in bi bil podvržen sankcijam Gradbene inšpekcije. Kot primer ponazoritve: zahteva v standardu je širina hodnika 120 cm, hodnik v obstoječem objektu pa meri 100 cm. Nemogoče je pričakovati, da bo lastnik podiral stene, zato, da bo zadovoljil širino hodnika (če je ta stena nosilna, je v vsakem primeru ne sme podreti).

Iz zgoraj navedenih vzrokov je potrebno 9. člen ZIMI dopolniti. S 1. členom predloga zakona se v 9. členu dopolni drugi odstavek, ki določa, da se prilagoditve objektov v javni rabi opravijo z gradbenimi in tehničnimi napravami, zvočnimi in svetlobnimi indikatorji, pisnimi informacijami in drugimi ustreznimi tehničnimi prilagoditvami, s tem, da morajo biti obstoječi objekti v javni rabi in objekti v javni rabi za rekonstrukcijo katerih se ne potrebuje gradbeno dovoljenje, za invalide prilagojeni vsaj na način, da so invalidom dostopne vse storitve, ki se izvajajo v objektu v javni rabi in so na voljo javnosti in do teh storitev invalidi dostopajo znotraj objekta, upoštevajoč četrti odstavek 8. člena ZIMI.

To bi v praksi pomenilo, da mora biti objekt v javni rabi, ki je npr. namenjen kulturni dejavnosti, za invalide dostopen v smislu dostopa do vseh kulturnih prireditev, prav tako pa tudi do restavracije, kjer se nudijo gostinske storitve, če so le-te v sklopu objekta. Prav tako se morajo vse storitve, ki se ponujajo znotraj objekta v javni rabi, dostopne invalidu v prostorih tega objekta, ne zunaj njega. Pri tem pa je potrebno upoštevati določbo četrtega odstavka 8. člena ZIMI, ki določa, da je ukrepe za odpravljanje ovir pri dostopnosti blaga in storitev, ki so na voljo javnosti, treba zagotoviti, razen če javnim in zasebnim subjektom, ki ponujajo blago in storitve, ki so na voljo javnosti, ne nalagajo nesorazmernega bremena.

Pri presoji, ali ukrep pomeni nesorazmerno breme, se upošteva zlasti velikost in viri javnega ali zasebnega subjekta, njegova narava, ocenjeni stroški, mogoče koristi do boljšega dostopa za invalide ter zgodovinske, kulturne, umetniške in arhitekturne vrednosti premičnin oziroma nepremičnin.

Novi četrti odstavek določa, da je potrebno sprejeti podzakonski akt, ki bo določal minimalne standarde za dostopnost že obstoječih objektov (torej ne objektov, ki se gradijo oziroma, ki se rekonstruirajo) v javni rabi za invalide. Podzakonski akt sprejme minister, ki je pristojen za področje graditve objektov. Tudi določitev standardov za objekte v javni rabi, ki se gradijo ali ki se rekonstruirajo, je v pristojnost ministra, ki je pristojen za področje graditve objektov, zato je taka rešitev edino smiselna.

K 2. členu:

Pristojnost gradbene inšpekcije je urejena v 10. členu GZ-1 na način, da inšpekcijski nadzor nad izvajanjem določb GZ-1, ki se nanašajo na gradnjo, za katero je predpisano gradbeno dovoljenje, izvajajo gradbeni inšpektorji. Gradnja je definirana kot izvedba gradbenih in drugih del, povezanih z gradnjo, ki obsega novogradnjo, rekonstrukcijo, manjšo rekonstrukcijo, vzdrževanje objekta, vzdrževalna dela v javno korist, odstranitev in spremembo namembnosti. Gradbeni inšpektor lahko ukrepe izreka le na podlagi GZ-1 v povezavi s tretjim odstavkom 9. člena ZIMI, ki določa, da je treba objekte v javni rabi, ki se gradijo, in objekte v javni rabi, ki se rekonstruirajo primerno prilagoditi med samo gradnjo oziroma rekonstrukcijo objekta.

GZ-1 torej ne določa pristojnost gradbene inšpekcije za nadzor dostopnosti že obstoječih objektov v javni rabi, ki se ne rekonstruirajo. Zato novi 36.a člen ZIMI v četrtem odstavku določa pravno podlago gradbeni inšpekciji, da bo lahko opravljala nadzor nad dostopnostjo že obstoječih objektov v javni rabi, tudi če se le ti ne bodo rekonstruirali in sicer po preteku 15 letnega roka iz 38. člena ZIMI.

Člen kot prekršek določa ne prilagoditev že obstoječega objekta v javni rabi, ki po 12. decembru 2025 ne bo prilagojen z gradbenimi in tehničnimi napravami, zvočnimi in svetlobnimi indikatorji, pisnimi informacijami in drugimi ustreznimi tehničnimi prilagoditvami, v skladu z drugim odstavkom 9. člena ZIMI ter z novim četrtem odstavkom 9. člena ZIMI, da morajo obstoječi objekti v javni rabi biti za invalide prilagojeni vsaj na način, da so invalidom dostopne vse storitve, ki se izvajajo v objektu v javni rabi in so na voljo javnosti in do teh storitev invalidi lahko dostopajo znotraj objekta.

Zavezanec za plačilo globe je lastnik ali upravljavec objekta ali dela objekta v javni rabi, ki bi moral biti prilagojen za invalide, pa ni (prvi odstavek novega 36.a člena). Prav tako je za prekršek odgovorna tudi odgovorna oseba lastnika ali upravljavca objekta ali dela objekta v javni rabi (drugi odstavek 36.a člena).

Globa za pravno osebo je določena v razponu od 2.500 do 40.000 eurov, za odgovorno osebo pa od 250 do 2.500 eurov. Višina globe je usklajena z globami za druge prekrške po ZIMI.

Skladno s tretjim odstavkom novega 36.a člena ZIMI inšpektor za prekršek iz prvega in drugega odstavka inšpekcijskemu zavezancu pred izrekom globe določi rok, v katerem mora inšpekcijski zavezanec prilagoditi objekt v javni rabi invalidom. Če inšpekcijski zavezanec v s strani inšpektorja določenem roku objekta v javni rabi ne prilagodi, se mu izreče globa.

Peti odstavek novega 36.a člena pa določa, da v primeru, ko inšpekcijski nadzor opravljajo inšpektorji, ki sodijo na delovno področje drugih ministrstev, so le ti dolžni gradbeno inšpekcijo nemudoma obvestiti o zaznanih kršitvah dostopnosti objektov za invalide.

K 3. členu:

Člen določa začetek veljavnosti predloga zakona, to je petnajst dni od njegove objave v Uradnem listu Republike Slovenije.

IV. BESEDILO ČLENOV, KI SE SPREMINJAJO

9. člen

(uporaba in prilagoditev objektov v javni rabi)

- (1) Prepovedana je diskriminacija zaradi invalidnosti pri dostopnosti do uporabe objektov v javni rabi.
- (2) Prilagoditve objektov v javni rabi se opravijo z gradbenimi in tehničnimi napravami, zvočnimi in svetlobnimi indikatorji, pisnimi informacijami in drugimi ustreznimi tehničnimi prilagoditvami.
- (3) Objekte v javni rabi, ki se gradijo, in objekte v javni rabi, ki se rekonstruirajo, je treba primerno prilagoditi med samo gradnjo oziroma rekonstrukcijo objekta.

V. PREDLOG, DA SE PREDLOG ZAKONA OBRAVNAVA PO NUJNEM OZIROMA SKRAJŠANEM POSTOPKU

Predlog zakona naj se obravnava po skrajšanem postopku, skladno s 142. členom Poslovnika državnega zbora (Uradni list RS, št. 92/07 – uradno prečiščeno besedilo, 105/10, 80/13, 38/17, 46/20, 105/21 – odl. US, 111/21, 58/23 in 35/24). S predlogom zakona se želi čim prej urediti ustrezna pravna podlaga za možen nadzor inšpekcijskih služb glede obstoječih objektov v javni rabi za invalide. ZIMI namreč določa rok za prilagoditev vseh objektov v javni rabi najkasneje do 11. decembra 2025.

VI. PRILOGE